

Бабіченко Наталія Олександрівна,

Державний заклад «Калинівська дитяча школа мистецтв»

вул. Центральна, 61, смт Калинівка,

Васильківський р-н, Київська обл., 08623

ORCID id 0000-0003-1309-4694

ПОЧАТКОВІ СПЕЦІАЛІЗОВАНІ НАВЧАЛЬНІ МИСТЕЦЬКІ ЗАКЛАДИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено висвітленню сутності та значення початкових мистецьких навчальних закладів в системі неперервної мистецької освіти. Визначено поняття та значущість неперервної мистецької освіти, зокрема музично-естетичної, значення початкових мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання) у розвитку, вихованні та професійному мистецькому спрямуванні молодого покоління. З'ясовано значення, проблеми та перспективи мистецьких шкіл у справі збагачення та піднесення духовної та музичної культури українського народу.

Ключові слова: вокально-хорова творчість, музична культура, музичні школи, неперервна мистецька освіта, підлітки, початкові мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання), школи мистецтв.

Бабіченко Н.А.

Начальные специализированные учебные заведения в системе непрерывного образования в сфере искусства

Статья посвящена освещению сущности и значения начальных учебных заведений в системе непрерывного образования в сфере искусства. Определено понятие и значимость непрерывного образования в сфере искусства, в частности музыкально-эстетического, значение начальных специализированных учебных заведений сферы искусства (школ эстетического воспитания) в развитии, воспитании и профессиональном творческом устремлении молодого поколения. Выявлены значение, проблемы и перспективы школ искусств в деле обогащения и развития духовной и музыкальной культуры украинского народа.

Ключевые слова: вокально-хоровое творчество, музыкальная культура, музыкальные школы, непрерывное образование в сфере искусства, подростки, начальные учебные заведения сферы искусства (школы эстетического воспитания), школы искусств.

Babichenko N.O.

Primary specialized education institutions in the system of continuous arts education

The article highlights the essence and importance of primary education institutions in the system of continuous arts education. The concept and significance of continuous arts education, in particular musical and aesthetic, the importance of primary specialized arts education institutions (schools of aesthetic education) in the development, education and professional creative aspiration of the younger generation are determined. The importance, problems and prospects of schools of art in the process of enrichment and development of the spiritual and musical culture of the Ukrainian people have been clarified.

In hard time of reforms and decentralization for Ukraine, we should not forget about spiritual, national-patriotic, musical development of our generation. Primary specialized arts institutions (schools of aesthetic education) require revival, functioning, expansion and prosperity, but not destruction in the process of reforms and decentralization. They should be protected by the state, law, to be state, formal and accessible for all. The revival of our society is possible due to a revival and presentation on the higher stage of spiritual, cultural, national, patriotic values of our people, its folk songs, folklore, musical achievements for the bright development of our young generation. Cultural identity always carries the values of a developed, intelligent, spiritually enriched, intellectual person in our society.

Key words: vocal and choral art, musical culture, music schools, continuous arts education, adolescents, primary education arts institutions (schools of aesthetic education), art schools.

© Бабіченко Н.О., 2017

Вступ. В нелегкий для України час реформ та децентралізації ми не повинні забувати про духовний, національно-патріотичний, музичний розвиток молодого покоління. Відродження, функціонування, розширення та процвітання, а не знищення в процесі реформ та децентралізації потребують початкові спеціалізовані мистецькі заклади (школи естетичного виховання). Вони повинні бути захищені державою, законодавством, тобто бути державними, формальними та доступними для всіх. Відродження нашого суспільства можливе тільки завдяки збереженню та піднесенню на вищий щабель духовних, культурних, національних, патріотичних цінностей нашого народу, його народно-пісенних, фольклорних, музичних надбань для потенційного багатогранного розвитку нашого молодого покоління. Культурна особистість завжди несе в собі цінності розвиненої, розумної, інтелігентної, духовно збагаченої, інтелектуальної людини нашого суспільства.

Початкові навчальні мистецькі заклади (школи естетичного виховання), музичні школи, школи мистецтв є основоположними в системі неперервної мистецької освіти. Вони виховують та навчають не тільки музично обдарованих дітей, але й тих, хто хоче бути всебічно розвинутою та музично обізнаною особистістю. Науково доведено, що музично вихована людина — це духовно, всебічно розвинена, інтелігентна та інтелектуальна особистість. Отже, мистецька освіта має велике значення для постійного, безперервного навчання в системі освіти.

Огляд літератури, концептуальних рамок, гіпотез тощо. Інтеграція України в європейський освітній простір та долучення до Болонського процесу ініціюють посилення інтересу, як теоретичного, так і практичного, до проблеми реформування вищої освіти, зокрема її культурно-мистецького сегмента. На глибоке переконання В.М. Шейка, освіта є «одним із діючих каналів трансляції культурних цінностей і чинників подальшого розвитку культури. Проблема повернення їй культурологічного статусу, посилення її культурної спрямованості і культурно-гуманістичної функції представляє сьогодні безсумнівну науково-теоретичну і практичну значущість» [12, 258].

Позашкільний навчальний заклад — основна складова системи позашкільної формальної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації, інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів [5].

Початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання: музична, художня, хореографічна, театральна, хорова, мистецтв та ін.) є початковою ланкою спеціальної мистецької освіти і належать до системи позашкільної освіти [5, п. 1.1]. Початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад (школа естетичного виховання) здійснює навчання і виховання громадян у позаурочний та позанавчальний час [5, п. 1.3]. І це дуже важливо, тому що діти навчаються більше, ніж інші, вони завантажені, більше часу вчать, грають на музичних інструментах, співають, працюють та виховуються гарними людьми. Музичне навчання — це потужне багатогранне мистецтво великих та цікавих можливостей для всіх дітей, зокрема підлітків, для яких спілкування в музичних, інструментальних, вокальних та хорових колективах є головним у психічному, емоційному та всебічному розвитку.

Заклад надає державні гарантії естетичного виховання через доступність до надбань вітчизняної і світової культури, готує підґрунтя для занять художньою творчістю, а для найбільш обдарованих учнів — до вибору професії в галузі культури та мистецтва [5, п. 1.5]

Мета статті — висвітлити сутність та значення початкових мистецьких навчальних закладів в системі неперервної мистецької освіти.

Методологія дослідження. Музичне навчання в музичних школах та школах мистецтв, в позашкільних навчальних мистецьких закладах відіграє велику роль для розвитку неперервної мистецької освіти, забезпечуючи якісне впровадження системи освіти в розвиток та навчання в майбутньому музично компетентних викладачів та професійних музикантів. Основними принципами та методами розвитку мистецької освіти є:

- послідовність;
- поєднання національних освітніх традицій та найкращого світового досвіду;
- гнучкість у реагуванні на суспільні зміни і прогностичність;
- інноваційність.

Результати дослідження та обговорення. Метою розвитку неперервної мистецької освіти є відтворення людського капіталу та інтелекту суспільства для забезпечення сталого людського розвитку країни через якісну підготовку педагогічних кадрів для всієї сфери освіти, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників на основі поєднання національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечення розвитку педагогів, здатних у процесі постійного вдосконалення здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, демократії, вільної конкуренції та високих технологій, а також забезпечувати неперервну

освіту громадян, здійснюючи практичну реалізацію освітньої політики як пріоритетної функції держави [4].

У 2017 р. Міністерство культури України виступило з пропозицією реформи початкових спеціалізованих навчальних мистецьких закладів, що передбачає:

— зміну офіційної назви на «мистецькі школи»;

— перехід з навчальних планів на освітні програми;

— поділ учнів на тих, які отримують формальну освіту (необхідну для продовження навчання або роботи за професією) і неформальну (що не передбачає продовження професійної освіти).

Відповіддю на цю пропозицію стали листи від обласних рад директорів та окремих директорів шкіл естетичного виховання, в яких говорилося про такі недоліки: значні затрати ресурсів на переоформлення документації закладів; суттєве скорочення кількості годин на вивчення спеціальних дисциплін та педагогічного навантаження. Як наслідок — падіння якості початкової мистецької освіти в цілому, фактичне прирівнення до центрів дитячої творчості. Проте цього не можна допустити, тому що порушиться вся система неперервної мистецької освіти, знизиться рівень знань та умінь учнів.

Система неперервної державної мистецької освіти має великий вплив на культурний, гармонійний, художньо-естетичний, музичний розвиток молодого покоління нашої держави. Адже культурна, духовно збагачена і музично освічена особистість є основою толерантної української нації.

Музичне навчання в кожній європейській державі є формальною освітою та піднесене на вищий рівень, ніж в сучасній Україні. Ми не повинні забувати про музичне навчання учнів не тільки в загальноосвітній школі, але й у школах мистецтв, музичних. Головною перевагою музичного мистецтва є те, що всі можуть навчатись в школах естетичного виховання (школах мистецтв), воно доступне кожному, тож музиці потрібно навчати не тільки музично обдарованих дітей, а й всіх бажаючих. Тоді ми не матимемо занепаду культури, освіти та духовності молодого підростаючого покоління. Мистецька неперервна освіта повинна бути формальною в нашій Україні, щоб виховувати і навчати якомога більше дітей, учнів, студентів музичним дисциплінам,

підвищувати музичний досвід, рівень професійних знань, навичок та компетенцій. Все це відбувається в процесі навчання у всіх формальних державних мистецьких навчальних закладах.

Герен Фолькестад в своїй статті “Formal and Informal Learning Situations or Practices vs Formal and Informal Ways of Learning” описує значення формального та неформального навчання, яке вивчає впродовж останнього десятиліття. Він не лише формалізував вивчення ситуацій в межах встановлених врегулювань, але й конкретизував усі форми неформальних музичних навчальних практик за межами шкіл. Неформальне музичне навчання за межами встановлених врегулювань було показане, щоб сприяти засвоєнню важливих знань і аспектів музичної освіти. У цій статті він описав дослідження, які в різний спосіб зосереджуються на формальності та неформальності, вивчають ситуації і практикують формальні або неформальні шляхи навчання. Він розглянув музичну освіту як з практичної точки зору (музична педагогіка), так і з теоретичної, через дослідження, тобто взаємодію двох аспектів музичної освіти і суспільства [13]. Варто зауважити, що початкові навчальні мистецькі заклади відіграють велику роль у розвитку, вихованні та навчанні культурної, високоосвіченої та духовної особистості завдяки музичному навчанню та вихованню. Тому школи мистецтв повинні бути державними, щоб розвивати, відроджувати та примножувати музичну культуру України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, початкові мистецькі навчальні заклади відіграють важливу роль у системі неперервної мистецької освіти, зокрема у розвитку, вихованні та професійному спрямуванні учнів. Вони забезпечують якісне неперервне професійне мистецьке навчання від початкових навичок гри на музичних інструментах, сольного, хорового виконання пісень до розвитку та удосконалення набутих професійних умінь, компетенцій під час навчання у коледжах і вишах. Школи естетичного виховання (музичні та мистецтв) розкривають музичні можливості, здібності, компетенції, весь мистецько-культурний потенціал учнів. Початкові спеціалізовані навчальні мистецькі заклади є основою неперервної мистецької освіти в Україні, яка сприяє збереженню, відродженню, збагаченню музичної культури нації.

ДЖЕРЕЛА

1. Брагіна Т.М. Проблеми розвитку неперервної культурно-мистецької освіти в Харківській державній академії культури [Електронний ресурс] / Т.М. Брагіна // *Культура України*. — 2013. — Вип. 42 (2). — С. 11–19. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ku_2013_42%282%29__7

2. Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2013 р. № 1176 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://vnz.org.ua/dokumenty/spysok/4487-nakaz-ministerstva-1176-vid-14082013>
3. Закон України про позашкільну освіту [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
4. Зязюн І.А. Неперервна освіта як основа соціального поступу / І.А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. пр. — К. : Вид. центр НТУУ «КПІ», 2001. — Ч. 1. — С. 15–23.
5. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/
6. Кошиць О.А. Про українську пісню й музику / О.А. Кошиць. — [Репринтне видання]. — К. : Музична Україна, 1993. — 48 с.
7. Олексюк О. Неперервна мистецька освіта у формуванні духовного потенціалу особистості / О. Олексюк // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. — 2016. — Вип. 147. — С. 19–21. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2016_147_6
8. Положення про початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад (школу естетичного виховання), затверджене наказом Міністерства культури і мистецтв України № 523 від 06 серпня 2001 р. із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства культури і туризму № 331 від 23.05.2006 та наказом Міністерства культури України № 731 від 14.09.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0803-01>
9. Про затвердження Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176 / Міністерство освіти і науки України // Вища школа. — 2013. — № 9. — С. 103–113.
10. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page2>
11. Шейко В.М. Наукові школи культурологічно-мистецького та бібліотечно-інформаційного профілів: ознаки ідентифікації / В.М. Шейко, М.М. Каністратенко, Н.М. Кушнарченко // Вісник ХДАК. — 2011. — Вип. 34. — С. 4–18.
12. Шейко В.М. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина ХІХ — початок ХХІ ст.) / В.М. Шейко, Ю.П. Богущкий. — К. : Генеза, 2005. — 592 с.
13. Folkestad, G. (2006) 'Formal and informal learning situations or practices vs formal and informal ways of learning', *British Journal of Music Education*, 23(2), pp. 135–145. — DOI: 10.1017/S0265051706006887.

REFERENCES

1. Brahina T.M. Problemy rozvytku neperervnoi kulturno-mystetskoï osvity v Kharkivskii derzhavnii akademii kultury [Problems of Continuous Arts Education Development at Kharkiv State Academy of Culture]. T.M. Brahina // *Kultura Ukrainy*. — 2013. — Vyp. 42(2). — S. 11–19. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ku_2013_42%282%29__7
2. Haluzeva kontsepsiia rozvytku neperervnoi pedahohichnoi osvity, zatverdzhena nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 14 serpnia 2013 r. # 1176. [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://vnz.org.ua/dokumenty/spysok/4487-nakaz-ministerstva-1176-vid-14082013>
3. Zakon Ukrainy pro pozashkilnu osvitu. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
4. Ziazium I.A. Neperervna osvita yak osnova sotsialnoho postupu [Continuous Education as Basis for Social Progress]. I.A. Ziazium // *Neperervna profesiina osvita: teoria i praktyka : zb. nauk. prats.* — K. : Vyd. tsentr NTU “KhPI”, 2001. — Ch. 1. — S. 15–23.
5. Kontsepsiia rozvytku neperervnoi pedahohichnoi osvity : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 14.08.2013 r. # 1176 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/
6. Koshyts O.A. Pro ukrayinsku pisniu i muzyku [About Ukrainian Song and Music]. O.A. Koshyts. — [Repryntne vydannia]. — K. : Muzychna Ukraina, 1993. — 48 s.
7. Oleksiuk O. Neperervna mystetska osvita u formuvanni dukhovnoho potentsialu osobystosti [Continuous Art Education in Shaping the Spiritual Potential of the Individual]. O. Oleksiuk // *Naukovi zapysky [Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]*. Ser. : Pedahohichni nauky. — 2016. — Vyp. 147. — S. 19–21. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2016_147_6
8. Polozhennia pro pochatkovyi spetsializovanyi mystetskyi navchalnyi zaklad (shkolu estetychnoho vykhovannia), zatverdzhene nakazom Ministerstva kultury i mystetstv Ukrainy vid #523 vid 06 serpnia

- 2001 iz zminamy, vnesenymy zhidno z nakazom Ministerstva kultury i turyzmu # 331 vid 23.05.2006 ta nakazom Ministerstva kultury Ukrainy # 731 vid 14.09.2015. — Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0803-01>
9. Pro zatverdzhennia Haluzevoi kontseptsii rozvytku neperervnoi pedahohichnoi osvity : Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 14.08.2013 r. # 1176 / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy // *Vyshcha shkola*. — 2013. — # 9. — S. 103–113.
 10. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 23.05.1991 r. # 1060-XII [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page2>
 11. *Sheiko V.M.* Naukovi shkoly kulturolohichno-mystetskoho ta bibilotechno-informatsiinoho profiliv: oznaky identyfikatsii [Scientific Schools of Cultural and Arts and Library-Information Profiles: Signs of Identification] / V.M. Sheiko, M.M. Kanistratenko, N.M. Kushnarenko // *Visnyk KhDAK*. — 2011. — Vyp. 34. — S. 4–18.
 12. *Sheiko V.M.* Formuvannia osnov kulturolohii v dobu tsyvilizatsiinoi hlobalizatsii (druha polovyna XX — pochatok XXI st.) [Formation of Cultural Foundations of Civilization in the Age of Globalization (second half XIX — beginning of XXI century)]. V.M. Sheiko, Yu.P. Bohutskyi. — K. : Heneza, 2005. — 592 s.
 13. *Folkestad, G.* (2006). Formal and Informal Learning Situations or Practices vs Formal and Informal Ways of Learning, *British Journal of Music Education*, 23(2), pp. 135–145. DOI: 10.1017/S0265051706006887.